

Pavel Kocourek, Petr Dolejš, Alena Kovaříková: Atlas rozšíření mnohonožek v České republice

Pavel Kocourek (1948–2022) byl český přírodovědec se širokým okruhem zájmů. Vystudoval učitelství biologie a chemie na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a většinu profesního života strávil jako pedagog na různých školách. I během mimoškolní výuky kladl velký důraz na praktické znalosti, poznávání živočichů, rostlin, hub, lišejníků i minerálů a na vztahy mezi složkami přírody. Patřil mezi lídry environmentální výchovy v 90. letech 20. století, mimo jiné se zasloužil o vyhlášení několika maloplošných chráněných území a podílel se na tvorbě naučných stezek. Mnohonožkám se věnoval ve své diplomové práci, kterou vypracoval pod vedením nestora české myriapodologie Jaroslava Langa (1910–1972), obhájil ji v r. 1970 a o tři roky později částečně publikoval. K mnohonožkám se vrátil za další čtvrtstoletí, když nastoupil na svou alma mater do týmu znovuootevřené katedry biologie. Zaměřil se hlavně na faunistický průzkum – determinoval materiál sesbíraný jinými zoology, ale kromě toho také sám intenzivně sbíral a určoval.

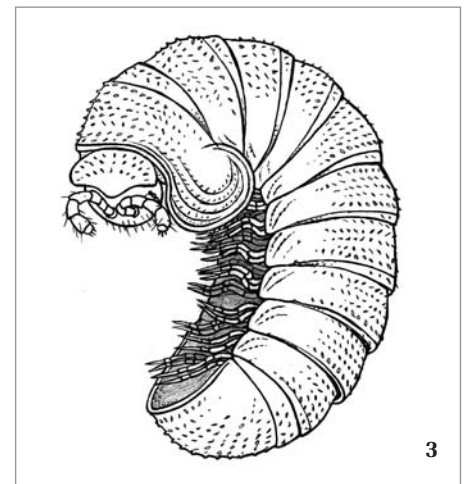
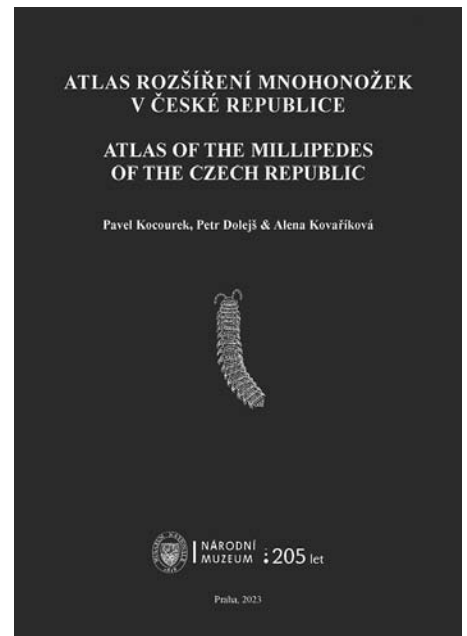
Monografie Mnohonožky (Myriapoda: Diplopoda) Prahy (AOPK ČR 2013) dokumentuje výskyt a charakteristiky 51 druhů, což je úctyhodný výsledek i na mezinárodní úrovni. Tato publikace se stala odrazovým můstkem pro práci na celostátním přehledu mnohonožčí fauny. S pomocí Karla Tajovského a Petra Dolejše se podařilo vydat mimořádně povedené Mnohonožky České republiky, příručku pro určování našich druhů (základní organizace ČSOP Vlašim 2017; recenze v Živě 2017, 4: CXIII). Pavla však trápila „bílá místa“ na faunistické mapě, která představovala téměř 43 % faunistických čtverců bez znalosti o jakémkoli výskytu mnohonožek (obr. 1). Následujících pět let proto věnoval usilovné snaze tyto mezery zaplnit a podařilo se mu s pomocí přátel a kolegů doplnit údaje o výskytu z dalších 187 mapových čtverců (obr. 2).

Výsledkem se stal Atlas rozšíření mnohonožek v České republice (vydalo Národní

muzeum 2023), prezentující mapy rozšíření a vlastnosti typických biotopů všech našich druhů. Kromě přehledných map atlas obsahuje i úvodní kapitoly charakterizující tuto pozoruhodnou skupinu půdních bezobratlých, jejich stanovištní nároky, původní areál, stupeň hojnosti, stupeň ohrožení a charakter výskytu jednotlivých druhů v našich podmínkách. Tabulárně je také uvedena míra nárůstu rozšíření jednotlivých druhů za posledních pět let, která umožňuje rozpoznat jak druhy přehlížené (na specifických biotopech), tak druhy invazní. V neposlední řadě u srdce zahřejí perokresby všech našich druhů, rovněž dílo P. Kocourka (obr. 3).

Kniha je vynikajícím podkladem pro ekology, kteří mohou uvedené údaje použít při hodnocení společenstev mnohonožek na konkrétních územích, případně pro odhadnutí příčin zaznamenaných změn ve společenstvech. Česká fauna mnohonožek obsahuje 81 druhů, 11 z nich na našem území poprvé našel P. Kocourek. Pavel se vydání Atlasu nedožil, zemřel těsně před Vánocemi r. 2022. Jeho nejbližší spolupracovníci a spoluautoři P. Dolejš a A. Kovaříková však do roka dílo úspěšně završili.

Každý atlas rozšíření ale shrnuje jen současný stav poznání a dosavadní stav rozšíření. Příroda je živá, druhy se šíří a také ustupují, takže doplňování údajů znamená nikdy nekončící činnost. Na mapě republiky aktuálně zůstává 101 bílých faunistických čtverců. Většina z nich je v pohraničí, ale chybějí údaje i z Javoříčské vrchoviny, území západně od Brna, z České tabule, nebo z několika území Moravskoslezského a Olomouckého kraje. Chcete-li pomocí bílá místa zaplnit a máte-li (nejen) z těchto území nasbírané mnohonožky, určitě prosím kontaktujte P. Dolejše z Národního muzea v Praze, v němž si Pavel Kocourek vychoval svého pokračovatele. Zájemci mohou atlas koupit za velmi sympatickou cenu v e-shopu Národního muzea.

1 a 2 Obsazenost mapových čtverců druhy mnohonožek na území České republiky z r. 2017 (obr. 1) a 2022 (2)

3 Mnohonožka drobnulka zemní (*Geoglomeris subterranea*) se vyskytuje v hlubších vrstvách půdy (v hloubce mezi 20–55 cm). Žije v propastech a jeskyních, u nás v krásových oblastech střední a severní Moravy. Orig. P. Kocourek

Národní muzeum, Praha 2023, 152 str.
Cena v e-shopu muzea 160 Kč
(<https://www.nm.cz/e-shop>)

